

ŠTÚDIE A ČLÁNKY

Termín cieva a jeho deriváty v slovenskej anatomickej nomenklatúre

FRANTIŠEK ŠIMON (*Katedra klasickej filológie FF UPJŠ v Košiciach*) – JOZEFA ARTIMOVÁ (*Mníchov*) – JÁN DANKO (*Katedra morfológických disciplín Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach*)

Abstract: This article discusses the translation of the Latin medical terminology term – vas (Eng. Vessel; Svk. cieva) and its derivatives vasculosus (Eng. vasculose/vasculous; Svk. cievnatý) and vascularis (Eng. vascular; Svk. cieiový, cieivny) into Slovak human and veterinary anatomical nomenclature from the diachronic point of view. It also describes how (based on a novel translation of J. Ledényi) the other two terms, namely tunica choroidea (Eng. choroid; Svk. cieiovka) and pia mater (Eng. pia mater; Svk. cieivnatka), became interconnected with the term vas in Slovak. Unfortunately, the authors of later editions/retranslations of anatomical nomenclatures were not always aware of the morphemic structure of particular Latin terms when searching for Slovak equivalents, which generates various types of misapprehension, even as substantial as the intermingling of Slovak equivalents of terms choroid and pia mater.

Keywords: Slovak medical terminology; term vas and its derivatives in Slovak; new and old version of anatomical nomenclature; choroid, pia mater

Cieva je základnou jednotkou srdcovocievnej a lymfatickej sústavy a znamená kanálik, v ktorom prúdi kvapalina zabezpečujúca látkovú výmenu v telesných tkanivách. Deriváty slovenského termínu cieva sa však vyskytujú v slovenskej anatomickej nomenklatúre aj mimo týchto dvoch sústav. V príspevku sa z diachrónneho hľadiska skúma používanie termínu cieva a jeho derivátov v slovenskej humánnej i veterinárskej anatomickej nomenklatúre a poukazuje na komunikačné šumy v podobe variantného používania terminologických jednotiek, ktoré termín cieva alebo jeho deriváty obsahujú.

Cieva

Termín cieva ako súborný pojem pre žily, tepny a lymfatické cievy je novoveký. Keď anglický anatóm W. Harvey objavil začiatkom 17. storočia krvný obeh, vznikla v anatómii potreba pomenovať jedným termínom tepny a žily, ku ktorým sa ešte v tom istom storočí pridali aj vtedy novoobjavené lymfatické cievy. Latinským termínom pre tento súborný pojem sa stalo slovo *vas* (pôv. nádoba, porov. váza). V dejinách anatómie pôvodne označovalo aj iné kanáliky, napr. semenovod (pôv. lat. *vas deferens*, doslova „odvodná cieva“, súčasný lat. termín *ductus deferens*, doslova „odvodný kanál“).

Ani v slovenčine slovo cieva spočiatku nemalo anatomický význam, v Historickom slovníku slovenského jazyka máme doklad zo 17. storočia *czewa*, ktorý sa používa vo význame „potrubie na vedenie tekutín al. sypkých materiálov“ (1991, s. 183). Aj v súčasnej slovenčine má slovo cievka stále význam „rúrka, dutý predmet“, v medicíne i „katéter, ktorým sa odvádza tekutina z niektorých orgánov“ (Slovník súčasného slovenského jazyka A – G, 2006, s. 426; ďalej SSSJ). V Bernolákovom slovníku sa priamo tento termín neuvádza, ale ekvivalentmi k heslám rúra či rúrka sú v ňom aj maďarské *tsév*, *tseve*, *tsiv*, *tsöv* či deminutívum *tsévetske* (1825, s. 2851). Tieto slová znamenajú cievku na navíjanie priadze a podľa maďarského slovníka G. A. Dankovského (1835, s. 941) sú prevzaté zo slovenčiny¹. V Ambrovej učebnici pre pôrodné babice z roku 1873 (s. 2) nájdeme „cievy krevné“;

¹ V dnešnej spisovnej maďarčine má označenie cievky na navíjanie priadze podobu *cséve*; na rozdiel od citovaného etymologického výkladu (G. A. Dankovszky) vidiaceho tu prevzatie zo slovenčiny, sa súčasná maďarská etymológia obmedzuje na všeobecnejšie konštatovanie slovanského pôvodu slova, t. j. nemusí ísť výlučne o slovakizmus (porov. Etymologisches Wörterbuch des Ungarischen. Bd. 1. Budapest: Akadémiai Kiadó 1992, s. 208).

u Polákoviča (II, 1920, s. 11) sú zaznamenané „cievy mizné“ aj „cievstvo“; Halaša má už samotný termín cieva (1926, s. 105). Keď Ledényi (1935; ďalej LED) zostavoval prvú slovenskú verziu anatomickej nomenklatúry, mohol nadviazať na túto tradíciu a termín cieva sa stal súčasťou slovenskej anatomickej nomenklatúry.

Hoci je základom medzinárodnej anatomickej nomenklatúry latinčina, bežne obsahuje aj grécke termíny. Termín *angeion*, grécky ekvivalent latinského *vas*, už v súčasnosti platná medzinárodná anatomická nomenklatúra (Terminologia Anatomica, 1998; ďalej TA) síce nemá, ale ešte Parížska nomenklatúra (ďalej PNA) ho obsahovala v termíne *angiologia*, náuka o ciedoch (Dvořák, 1960, s. 24). Dnes sa používa v ľudskej anatómii termín *systema cardiovasculare*, srdcovocievny systém, ale termín *angiologia* je stále platný vo veterinárskej nomenklatúre.

Cievny/cievový

Slovenčina má dve vzťahové adjektíva odvodené od slova cieva – cievny a cievový. V latinčine je vzťahovým desubstantívnym adjektívom k termínu *vas* neklasické *vascularis*. Ako je to v latinskej anatomickej nomenklatúre bežné (Šimon – Marečková, 2004, s. 87), nie je odvodené priamo od príslušného termínu *vas*, ale od jeho deminutíva, v našom prípade od slova *vasculum* cievka, doslova ho teda možno preložiť ako cievkový. Rovnako ako termín *vas* aj adjektívum *vascularis* sa začalo používať v anatómii až v 18. storočí (Barcia, VIII, s. 233) a dostalo sa do prvej oficiálnej anatomickej nomenklatúry, tzv. Bazilejskej (ďalej BNA), ako súčasť termínu *stria vascularis*, cievny prúžok (His, 1895, s. 98). Pred prvým slovenským anatomickým názvoslovím sa ako vzťahové adjektíva odvodené od slova cieva vyskytli u Polákoviča podoby cievny aj cievový (1920, I. s. 35, II. s. 11); Halaša má ako ekvivalent k *vascularis* cievny a dokonca aj cievnatý (1926, s. 105). Ledényi v snahe harmonizovať sufíxy vzťahových adjektív, napr. žila – žilový, tepna – tepnový (Bartek, 1936, s. 30), vo svojej nomenklatúre zjavne uprednostňuje cievový pred cievny a systematicky ho aj používa. Podobne je to aj v Anatomickom názvosloví (1962; ďalej AN), kde sa *vascularis* prekladá vždy ako cievový, napr. *plica vascularis* cievová krv (s. 125), *stria vascularis* cievový prúžok (s. 210), aj keď je súčasťou kompozita, napr. *capsula fibrosa perivascularis* okolocievové väzivové puzdro

(s. 254). Holomáňová – Brucknerová (ďalej HB) v termínoch, ktoré obsahuje už AN, preberajú adjektívum *cievový*, ale pri novozavedených latinských termínoch, ktoré sa v AN ešte nevyskytujú, uplatňujú ekvivalent *cievny*. Termín *plexus vascularis*, čo je všeobecný termín v nervovom systéme a znamená „spleť periférnych nervov, ktoré inervujú krvné cievy“, prekladajú ako *cievna spleť* (HB, 2003, s. 68), podobne je ekvivalentom *systema cardiovasculare* srdcovocievny systém (HB, 2000, s. 7).

Aj prvá slovenská veterinárska anatomická nomenklatúra obsahuje adjektívum *cievový*, napr. *nervus vascularis* je *cievový nerv* (Popesko – Hájovská, 1974, s. 167; ďalej PH), *stria vascularis* je *cievový prúžok* (s. 210). V novom veterinárskom názvosloví sa však v oboch prípadoch používa ekvivalent *cievny* (Danko – Šimon – Artimová, 2011, s. 174, 201; ďalej DŠA).

V Slovníku slovenského jazyka (I, 1959, s. 168) sa popri podobe *cievny* uvádza síce aj *cievový*, no v SSSJ (A – G, s. 426) sa už adjektívum *cievový* ako medicínsky termín nevyskytuje. Doklady v Slovenskom národnom korpuse (ďalej SNK) jednoznačne ukazujú, že vzťahové adjektívum s pôvodne odporúčaným a perspektívnejším sufixom *-ový* (Horecký, 1955, s. 101 – 102) sa nepresadilo v medicínskej terminológii ani mimo nej a dnes sa používa iba okrajovo ako technický termín a v termíne z hydrologickej terminológie *cievová tyč*. Ekvivalent *cievny* je vysoko kolokabilný a jeho životnosť sa prejavuje i v tom, že sa používa nielen v pôvodných významoch „týkajúci sa ciev/súvisiaci s cievami“, ale aj mimo anatomickej nomenklatúry, a to vo významoch „pozostávajúci z ciev, prejavujúci sa na cievach, týkajúci sa rakovinových buniek vo vaskulárnom systéme, zaoberajúci sa liečbou ciev, umožňujúci liečbu ciev či týkajúci sa viditeľnosti ciev v pokožke“ (Levická, 2018, s. 146). V slovenčine sa ekvivalent *cievny* mohol presadiť aj pod vplyvom českého adjektíva *cévní*. Aj v Stručnom lekárskom slovníku, ktorý bol dlho jediným zdrojom slovenskej lekárskej terminológie, sa ako ekvivalenty k *vascularis* uvádzajú iba „vaskulárny, *cievny*, vzťahujúci sa na *cievy*“ (Kábrt – Valach, 1981, s. 458; ďalej KV).

Cievnatý

Prídavné meno *cievnatý* je tvorené sufixom *-natý*, ktorým sa v slovenčine odvodzujú akostné prídavné mená (Ondrus – Horecký – Furdík, 1980, s. 124; ďalej OHF). Má podobný význam ako latinský sufix *-osus*, ktorým je

odvodené latinské adjektívum *vasculosus* (Balles, 2008, s. 110). *Vasculosus* aj jeho slovenský ekvivalent cievnatý teda majú význam „obsahujúci, majúci cievy, plný ciev“. V nomenklatúre sa *vasculosus* používa pri opise štruktúr, ktoré obsahujú veľa ciev, napr. *tunica vasculosa bulbi* je „obal očnej gule husto pretkaný cievami“, slovensky cievnatý obal očnej gule (LED, 1935, s. 149; AN, 1962, s. 202; HB, 2003, s. 88). Súčasťou cievnatého obalu očnej gule je aj *lamina vasculosa*, cievnatá platňa (LED, 1935, s. 149; AN, 1962, s. 202; HB, 2003, s. 88). Aj staršia slovenská anatomická veterinárska nomenklatúra má pre termín *tunica vasculosa bulbi* slovenský ekvivalent cievnatý obal oka, ale jeho časť, *lamina vasculosa*, je už evidentne nesprávne cievna platnička (PH, 1974, s. 206). Nová slovenská veterinárska nomenklatúra termín koriguje v podobe cievnatá platňa (DŠA, 2011, s. 197). Halaša má pri hesle *vasculosus* ekvivalent ocievený (Halaša, 1926, s. 105).

V termíne *circulus vasculosus nervi optici* a v neskôr zavedenom všeobecnom termíne *circulus vasculosus* sa toto adjektívum používa vo význame „plný ciev“, čo dosvedčuje aj výklad autorov oboch termínov z 18. storočia. Škótsky anatóm W. Hunter pôvodne použil „*circulus articuli vasculosus*“ preto, lebo okolo kostí je „veľký počet tepien a žíl“ (1743, s. 518), a nemecký autor J. G. Zinn opisuje *circulus vasculosus* ako okruh okolo zrakového nervu, z ktorého „vychádza veľmi veľa ciev“ (1753, s. 27). Slovenský ekvivalent v pôvodnom termíne je cievnatý okruh a tak je to aj vo všetkých troch slovenských nomenklatúrach humánnej anatómie (LED, 1935, s. 150; AN, 1962, s. 204; HB, 2003, s. 89) aj v dvoch nomenklatúrach veterinárskej anatómie (PH, 1974, s. 207; DŠA, 2011, s. 95). Lenže nový všeobecný termín *circulus vasculosus* sa v HB nekonzistentne zavádza ako cievový okruh (2000, s. 9), prvá veterinárska nomenklatúra má cievový prstenec (PH, 1974, s. 207), druhá však už cievnatý kruh (DŠA, 2011, s. 95).

Adjektívum *vasculosus* sa vyskytuje v nomenklatúre aj vo vzťahovom význame, napr. *plexus vasculosus* je cievna spleť, ktorá spája navzájom krvné cievy. Prípona *-osus* bola v latinskej verzii použitá pravdepodobne analogicky s adjektívom *venosus* žilový v termíne *plexus venosus* žilová spleť. Slovenské ekvivalenty týchto termínov v nomenklatúrach sa rôznia. Ledényi preložil *plexus venosus* ako žilová sieť, ale *plexus vasculosus* ako cievnatá spleť (LED, 1935, s. 94). Ďalšie dve nomenklatúry slovenskú podobu týchto termínov korigujú, preto je v AN *plexus vasculosus* cievna spleť

a *rete vasculosum* cievna sieť (AN 1962, s. 128; HB, 2000, s. 9). Latinské adjektívum *vasculosus* teda v prípadoch, keď vyjadruje prítomnosť veľkého počtu ciev, prekladáme ako cievnatý, ale keď ide o vzťahové adjektívum, je vhodnejšie prekladať ho slovenským ekvivalentom cievny, teda tak ako *vascularis*.

Významové rozdiely, ktoré reprezentujú sufíxy *-osus* a *-aris*, nemusia byť často zjavné ani v textoch odbornej povahy, napr. anglický preklad TA obsahuje pri termínoch *plexus vasculosus* aj *plexus vascularis* rovnaký anglický ekvivalent *vascular plexus* (TA 1988, s. 75 a 133), hoci v angličtine sú dve adjektíva *vascular* aj *vasculose/vasculous*.

Cievnatka

Mozog chránia tri špeciálne obaly, ktoré bežne označujeme všeobecným termínom gréckeho pôvodu *meninx*. Galénos spomína dva z nich – *méninx pacheia/skléra* (De anat. admin. IX,1 : II 709 K.), doslova „tučná, resp. tvrdá blana, plena“, a *méninx lepté* (De anat. admin. IX,3 : II 720 K.), „tenká blana, plena“, ktorú Rufus z Efezu (Onomastikon 149) označuje za podobnú chorionu (*choroeidés méninx*). Od stredoveku sa však pre ne používajú latinské označenia *dura mater* a *pia mater* (doslova tvrdá matka a milostivá, svätá matka; porov. Elektronický slovník staré češtiny, 2006, „tvrdá máť a milostivá máť“), ktoré sa objavili v anatomickej terminológii ako kalky z arabčiny. Neskôr sa k nim pridala ešte *arachnoidea mater* (doslova *pavučine podobná*), ktorú tu pre úplnosť spomínáme tiež. Hoci sa termíny pomenúvajúce mozgové obaly s postupujúcimi znalosťami o štruktúre mozgu menili, u jednotlivých autorov nebolo vždy celkom jasné, či pomenujú tú istú štruktúru alebo nie (Swanson, 2015, uvádza pri oboch termínoch takmer 30 synonym), a mnohí reformátori sa ich ako neklasické kalky snažili nahraďovať (pozri napr. Hyrtl, 1880, s. 194 – 195, *meninx fibrosa, serosa, vasculosa*), predsa sa len stali súčasťou oficiálneho názvoslovvia tým, že ich BNA zverejnila ako platné termíny. V slovenskom prostredí sú zo starších prác známe označenia pavučnica (*arachnoidea*), podlebica (*dura*) a pomozočnica (*pia*) (Halaša, 1926, s. 11, 28, 79), ktoré zodpovedajú v češtine ustáleným termínom *pavučnice, podlebice* a *omozočnice*.

Ledényi si však uvedomoval, že nevypracúva jednoduchý slovník, ale nomenklatúru a potrebuje vždy dvojicu termínov, pretože každý z meno-

vaných obalov má mozgovú a miechovú časť. Ako zdôvodňuje v odpovedi komisii (Ustálenie, 1937, s. 439; Ledényi, 1940, 209), „*pia mater* je husto pretkaná cievami, preto som navrhol pre ňu názov *cievnatka*. *Omozočnica*, ako to navrhuje komisia, to sotva môže byť, pretože rozoznávame *pia mater cerebri*, čo by musela byť ‚mozgová omozočnica‘, a *pia mater spinalis* ‚miechová omozočnica‘“. Snaží sa teda prísť s termínom, ktorý by bol aplikovateľný pre spinálnu aj cerebrálnu časť, a rozhodne sa pre *cievnatku* aj preto, že si je vedomý existencie synonymných termínov aj v latinčine, a ako uvádza, „po latinsky je *pia mater* synonymum k *meninx vasculosa*, a *vasculosus* je cievnatý“ (Ledényi, 1940, 207). Preto ako ekvivalenty v slovenčine uvádza mozgovú plenu a miechovú plenu (*dura mater encephali* a *dura mater spinalis*), mozgovú a miechovú pavúčnicu (*arachnoidea encephali* a *arachnoidea spinalis*) a cievnatku mozgu aj cievnatku miechy (*pia mater encephali* a *pia mater spinalis*).

Ledényiho riešenie je zaujímavé aj preto, že pracuje s novým motívom cieva a reflektuje štruktúru pomenovaného obalu. Tým sa odlišuje od všetkých lokálnych verzii (nem. harte/weiche Hirn- und Rückenmarkshaut, Spinnwebenhaut; poľ. opona twarda, pajęczka, miękka włściwa; maď. kemény/lágy agyhártya, pókhálóhártya), ktoré sú buď kalkmi z latinčiny, alebo, ako je to v prípade češtiny, naznačujú umiestnenie.

Cievovka

Už spomínaná *tunica vasculosa bulbi*, teda cievnatý obal očnej gule, sa skladá z troch vrstiev a jedna z nich sa nazýva (*tunica*) *choroidea*. Termín pochádza z gréckeho *chitón chorioeidés*, ktorý použil Rufus z Efezu (1. – 2. st. po Kr.) v diele O pomenovaniach častí tela (2012, 153, s. 35) na označenie blany oka, ktorá sa množstvom ciev podobá na *chorion*, blanu obklopujúcu plod v maternici. Slovenským ekvivalentom termínu (*tunica*) *choroidea* je termín cievovka, odvodený z adjektíva cievový sufixom *-ka* (OHF, 1980, s. 105 – 106). To, že motívom tohto slovenského názvu štruktúry oka je substantívum cieva, nie je zvláštnosťou slovenčiny. V nemčine je zaužívaný termín Aderhaut, teda doslova „žilová vrstva“, v maďarčine sú to termíny, ktoré sa vyskytujú aj u Polákoviča, edényhártya, slovensky cievnatko (!) (I, 1920, s. 35), érhártya cievnatka (II, 1920, s. 11). Termín cievovka zavádza Halaša (1926, s. 19), a to nielen ako slovenský ekvivalent pre anatomic-

ký termín (*tunica choroidea*), ale aj v súvisiacich kompozitách z klinickej terminológie (napr. *chorioiditis* či *chorioretinitis*), čo by naznačovalo, že tento ekvivalent bol známy a používaný vo viacerých kontextoch.

Neprekvapivo sa pre rovnaký ekvivalent v prvom slovenskom preklade nomenklatúry rozhodol aj Ledényi (1935, s. 149). Komisia profesorského zboru Lekárskej fakulty Univerzity Komenského spolu s členmi jazykového odboru Učenej spoločnosti Šafárikovej (ďalej USŠ), ktorá Ledényiho preklad nomenklatúry posudzovala, termín cievovka odmietla a navrhla ekvivalent cievnatka (Ustálenie, 1937, s. 440), hoci ho Ledényi, ako komisia sama uvádza na predošlej strane, použil už pre *pia mater*. Komisia sa snažila, „aby sa slovenská terminológia neodlišovala zbytočne od terminológie českej“ (Ustálenie, 1937, s. 439), v českej terminológii sa ako ekvivalent k (*tunica choroidea*) dodnes používa termín *cévnatka*. Aj to bol zrejme dôvod, pre ktorý Ledényimu odporúčali používať pre *t. choroideu* naďalej cievnatka.

Príbuzné slovenské termíny cievovka a cievnatka v kontraste k zaužívanému českému termínu cévnatka zjavne posudzovateľov miatli. Ledényi v odpovedi komisii jazykového odboru USŠ (Ledényi, 1940, s. 206 – 207) termín *cievovka* obhájil zo sémantického hľadiska, ale aj z formálnej stránky, a to poukazovaním na existenciu podobne derivovaných a pri pomenovaniach štruktúr oka systematických a už zaužívaných termínov (napr. dúhovka, rohovka). Zároveň pre ďalšie štruktúry oka vytvoril/korigoval termíny spojovka (za staršie spojivka) a šošovka (za staršie čočka). Ekvivalent cievovka pre latinské *tunica choroidea* sa v slovenskej anatomickej nomenklatúre ustálil, prebrali ho aj neskoršie nomenklatúrne príručky (AN, HB) či lekárske slovníky a učebnice (KV), platný je aj vo veterinárskej nomenklatúre (PH, DŠA).

Doklady zo SNK však naznačujú, že termíny cievovka a cievnatka sa ešte stále zamieňajú. Dochádza k tomu nielen v populárnych textoch s anatomickým, veterinárskym či medicínskym zameraním, kde by bolo možné predpokladať chybu autora/prekladateľa laika, napr. pri preberaní obsahu z češtiny, ale aj v odbornej medicínskej literatúre (napr. Ďurovič, 2005, s. 55; Bračoková a kol., 2002, s. 83) a už aj v najnovšej slovníkovej literatúre (SSSJ, 2006, s. 426, kde je v druhom význame pri hesle cievnatka opísaná rovnaká štruktúra ako pri hesle cievovka).

Vzťahové adjektívum *choroideus* k termínu *choroidea* sa pochopiteľne prekladá ako ciefovkový a vyskytuje sa v termínoch, ktoré súvisia s *choro-*

ideou, napr. *lamina suprachoroidea* nadcievovková platňa, *lamina chorio-capillaris* cievovkovovlásočnicová platňa či v súčasnosti už neplatný termín *raphe choroidea* cievovkový šev.

Lenže už grécki anatómovia pripodobňovali *chorionu*, teda zárodočnej blane, aj iné anatomické útvary: od Hérofila pochádza termín *choroeidés méninx* „blana podobná na chorion“ (Staden, 1989, fragm. 125, s. 225; Šimon a kol., 2015, s. 61), predchodca dnešného termínu *tela choroidea ventriculi tertii*, cievovkové tkanivo tretej (mozgovej) komory. Takže rovnaké adjektívum *choroideus* sa používa nielen v termínoch, ktoré súvisia so štruktúrou oka – *choroideou*, ale aj pri názvoch štruktúr mozgu. Zavádzajúcu synonymiu sa anatómovia zjavne snažili niekoľkokrát korigovať a namiesto *choroideus* navrhovali synonymá, ktoré naznačovali skôr umiestnenie štruktúry, *ciliaris*, *tectorius* (Dvořák, 1960, s. 248 a 104), nestali sa však platnými termínmi.

V slovenskej terminológii sa každý termín *choroideus* prekladá ekvivalentom cievovkový. Hoci mnohé učebnice medicínskej terminológie uvádzajú, že grécky adjektívny sufix *-(o)eidés* vždy naznačuje podobnosť s motivantom, v skutočnosti je v medicínskej terminológii takých termínov málo (Artimová, 2015, s. 100) a adjektívum *choroideus* vzniknuté adaptáciou gréckeho adjektíva s príponou *-oeidés* vo väčšine prípadov zodpovedá latinskému *vasculosus* so sufixom *-osus*, ktorým sa tvorili latinské ekvivalenty ku gréckym adjektívam s príponou *-oeidés* (Balles, 2008, s. 110). Termíny vyjadrujúce vzťah k blane tretej alebo štvrtej mozgovej komory, ktorá sa podobá na *chorion*, blanu plnú ciev, by preto bolo vhodnejšie prekladať termínom cievnatý, t. j. napr. *tela choroidea ventriculi tertii* cievnaté tkanivo tretej (mozgovej) komory.

Záver

Z uvedeného opisu používania termínu cieva a jeho derivátov v neskorších slovenských terminologických príručkách vyplýva, že ich autori si neboli vždy vedomí lingvistickej stavby termínu a z nej vyplývajúceho postavenia konkrétneho názvu v rámci nomenklatúry ako celku, čo je zreteľné najmä pri zamieňaní slovenských ekvivalentov zdanlivo totožných latinských adjektív *vascularis* a *vasculosus*. K zmenám v nomenklatúrnych príručkách, napríklad pri rozširovaní už existujúcej sústavy, treba pristupo-

vat' vždy s ohľadom na už zavedené termíny a rešpektovať ich ustálenosť, hoci je zrejmé, že ju neslobodno chápať ako nemennú. Kým prevalencia adjektíva cievny na úkor variantu cievový sa môže zdať okrajovým javom, pri ktorom sa presadilo úspešnejšie adjektívum, zamieňanie názvov pri makroskopických anatomických útvaroch cievovka a cievnatka v odbornej a slovníkovej literatúre je z pohľadu autorov nežiaduca tendencia, ktorá by si zaslúžila náležitú pozornosť a korekciu.

LITERATÚRA

- AMBRO, Ján: Kniha o porodníctve pre baby. Skalica: Tlačou F. X. Škarnica synov 1873. 354 s.
- ANTAL, Juraj a kol.: Anatomické názvoslovie. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1962. 576 s.
- ARTIMOVÁ, Jozefa: In what respect are they similar? (A practical guide to adjectives with suffix -ideus in anatomical terminology). In: CASALC review, 2015 – 2016, roč. 5, č. 1, s. 89 – 101.
- BALLES, Irene: Latein, Altgriechisch. In: Nominale Wortbildung des Indogermanischen in Grundzügen. Die Wortbildungsmuster ausgewählter indogermanischer Einzelsprachen. Vyd. R. Lühr. Band. 1. Hamburg: Verlag Dr. Kovač 2008. 343 s.
- BARCIA GOYANES, Juan José: Onomatologia anatomica nova. Historia del lenguaje anatómico. Tomo VIII. Valencia: Universidad de Valencia 1986. 387 s.
- BARTEK, Henrich: Tepna, tepnička, tepnový. Čel'ust' a sánka. In: Slovenská reč 1935/36, roč. 4, č. 1, s. 30.
- BERNOLÁK, Anton: Slowár Slowenski Česko-Latinsko-Nemecko-Uherski seu Lexicon Slavicum Bohemico-Latino-Germanico-Ungaricum. Budae: Typis et Sumtibus Typogr. Reg. Univers. Hungaricae 1825.
- BRAČOKOVÁ, Imola – KUJANÍK, Štefan – ŠVORC, Pavol: Praktické cvičenia z fyziológie I. Košice: Univerzita P. J. Šafárika 2001, 2002. 201 s.
- DANKO, Ján – ŠIMON, František – ARTIMOVÁ, Jozefa: Nomina anatomica veterinaria. Slovenské veterinárske anatomické názvoslovie. Košice: UVLF 2011. 267 s.
- DANKOVŠZKY, Gregor: Magyaricae linguae Lexicon critico-etymologicum. Posonii: Belnay 1835, 1000 s.
- DVOŘÁK, Jiří: Srovnávací slovník anatomických nomenklatur. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství 1960. 293 s.
- ĐUROVIČ, Eugen a kol.: Choroby sliznic a ústnej dutiny. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška 2005. 367 s.
- Elektronický slovník staré češtiny. Praha, oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2006, online: <http://vokabular.ujc.cas.cz> (verze dat 1.1.17, cit. 14. 6. 2021).
- GALENOS. De anatomicis administrationibus. In: Opera omnia. Vol. II. C. G. Kühn (ed.). Lipsiae: Cnobloch 1821, s. 215 – 731.
- HALAŠA, Pavel: Lekársky slovník. (Návrh lekársko-lekárnického názvoslovia). Turčiansky Svätý Martin: Tlačou kníhtlačiarkeho účastinárkeho spolku 1926. 242 s.

HIS, Wilhelm: Die anatomische Nomenclatur. Nomina anatomica, Verzeichniss der von der Anatomischen Gesellschaft auf ihrer IX. Versammlung in Basel angenommenen Namen. Leipzig: Verlag von Veit & Comp. 1895. 180 s.

Historický slovník slovenského jazyka. 1. A – J. Red. M. Majtán et al. Bratislava: Veda 1991. 536 s. ISBN 80-224-0228-1.

HOLOMÁŇOVÁ, Anna – BRUCKNEROVÁ, Ingrid: Srdcovocievna sústava. Anatomické názvy. Bratislava: Elán 2000. 65 s.

HOLOMÁŇOVÁ, Anna – BRUCKNEROVÁ, Ingrid: Anatomické názvy I. Bratislava: Elán 2001. 94 s.

HOLOMÁŇOVÁ, Anna – BRUCKNEROVÁ, Ingrid: Anatomické názvy II. Bratislava: Elán 2002. 142 s.

HOLOMÁŇOVÁ, Anna – BRUCKNEROVÁ, Ingrid: Anatomické názvy III. Bratislava: Elán 2003. 153 s.

HORECKÝ, Ján: Prídavné mená s príponami -ný a -ový. In: Slovenské odborné názvoslovie, 1955, roč. 3, č. 4, s. 97 – 102.

HUNTER, William: Of the structures and diseases of articulating cartilage. In: Philosophical Transactions 42, 1743, s. 514 – 521.

HYRTL, Joseph: Onomatologia anatomica. Viedeň: W. Braumüller 1880. 626 s.

KÁBRT, Jan – VALACH, Vladislav: Stručný lekársky slovník. Martin: Osveta 1981. 480 s.

LEDÉNYI, Julius: Nomina anatomica. Slovenské telovedné názvoslovie. Turčiansky Svätý Martin: Matica slovenská 1935. 243 s.

LEDÉNYI, Július: Slovenské telovedné názvoslovie. In: Slovenský jazyk, 1940, roč. 1, č. 5, s. 203 – 211.

LEVICKÁ, Jana: Konkurenčnosť synonymných adjektív v lekárskej terminológii. In: Šimková, M., Levická, J., Debnár, M.: Dynamické javy v súčasnej slovenčine a jej výskume. Bratislava: Veda 2018, s. 142 – 147.

ONDRUS, Pavel – HORECKÝ, Ján – FURDÍK, Juraj: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia I. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1980. 225 s.

POLÁKOVIČ, Anton: Lekársky slovník I. diel Maďarsko-slovenský, II. diel Slovensko-maďarský. Brno: Tlačou občianskej knihtlačiarne 1920. 191 + 147 s.

POPESKO, Peter – HÁJOVSKÁ, Bibiána: Nomina anatomica veterinaria. Bratislava: Príroda 1974. 222 s.

[RUFUS z Efezu: De partium corporis appellationibus] GERSCH, J. Carolyn: Naming the Body: A Translation with Commentary and Interpretative Essays of Three Anatomical Works Attributed to Rufus of Ephesus. A dissertation. University of Michigan 2012. 210 s.

Slovník slovenského jazyka I. A – K. Red. Š. Peciar. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1959. 815 s.

Slovenský národný korpus – prim-6.1-public-sane. Bratislava: Jazykovedný ústav L. Štúra SAV 2013. Dostupné na <https://korpus.juls.savba.sk>.

Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G. Hl. red. K. Buzássyová – A. Jarošová. Bratislava: Veda 2006. 1134 s. ISBN 978-80-224-0932-4.

STADEN, Heinrich von: Herophilus. The Art of Medicine in Early Alexandria. Cambridge: Cambridge University Press 1989.

SWANSON, Larry: Neuroanatomical Terminology: A Lexicon of Classical Origins and Historical Foundations. New York: Oxford University Press 2015.

ŠIMON, František – MAREČKOVÁ, Elena: K niektorým adjektívnym termínom v anatómii. In: Ďuricová, A.: Odborná komunikácia v zjednotenej Európe II., Banská Bystrica, Praha: UMB a JTP, 2004, s. 86 – 89.

ŠIMON, František – DANKO, Ján – ARTIMOVÁ, Jozefa – ZBOROVJAN, Martin: Anatomický slovník. Martin: Osveta 2015. 360 s. ISBN 978-80-8063-443-8.

Terminologia anatomica. Federative Committee on Anatomical Terminology (Ed.). Stuttgart – New York: Thieme 1998. 292 s.

Ustálenie slovenskej terminológie anatomickej. In: Bratislava. Časopis pre výskum Slovenska a Podkarpatskej Rusi, XI, 1937, č. 4, s. 438 – 441.

ZINN, Johann Gottfried: *Observationes quaedam botanicae, et anatomicae de vasis subtilioribus oculi et cochlea auris internae.* Göttingen: Abr. Vandenhoeckius 1753. 41 s.